

VERZEKERINGSFRAUDE

VERZEKERINGSFRAUDE

Daily WUYTS

Omslagillustratie: M.C. Escher's "Cirkel Limiet IV" © 2013 The M.C. Escher Company B.V. - Baarn Holland. Alle rechten voorbehouden; www.mcescher.nl

Verzekeringsfraude
Daily Wuyts

© 2014 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

ISBN 978-94-000-0464-1
D/2014/7849/37
NUR 824

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

WOORD VOORAF

Bij het uitvaardigen van de Wet Landverzekeringsovereenkomst heeft de wetgever een duidelijke keuze gemaakt. Om de verzekeringnemer, die vaak een *one shotter* is, te beschermen tegen de verzekeraar, die een *repeat player* is, is de wet gericht op de bescherming van de consument. Dat blijkt ook uit het feit dat de wet hoofdzakelijk van dwingend recht is. Deze keuze moet vanzelfsprekend worden bijgetreden en toont ook aan dat de Wet Landverzekeringsovereenkomst een kind van zijn tijd is. Het getuigt dan ook van intellectuele onafhankelijkheid en moed om in dit boek tegen de stroom in te varen en de keerzijde van de medaille te onderzoeken. In hoeverre is de huidige Belgische wetgeving voldoende aangepast om antwoord te bieden aan het probleem van verzekeringsfraude, dat – wat we niet uit het oog mogen verliezen – toch een belangrijk maatschappelijk probleem is? Iedereen draagt er de gevolgen van, nu verzekeraars systematisch de kostprijs van verzekeringsfraude verrekenen in de verzekeringpremies.

Daily Wuyts is bij zijn onderzoek op alle vlakken bijzonder grondig te werk gegaan. Vooreerst heeft hij gekozen voor een interdisciplinaire aanpak. Dit geeft een grote meerwaarde aan dit boek, doordat het de auteur ertoe aangezet heeft om juridische oplossingen te formuleren die beantwoorden aan de reële problemen en behoeftes in de strijd tegen een aanpak van verzekeringsfraude. Daily Wuyts beseft dat verzekeringsfraude niet louter een juridisch probleem is, maar een socio-economisch vraagstuk dat teruggaat tot het ontstaan van de verzekeringsmarkt. Hij schetst bijgevolg de historische achtergrond van verzekeringsfraude om vervolgens ook het psychologische aspect te analyseren. Wat zijn de drijfveren om verzekeringsfraude te plegen? Het recht is nu eenmaal ingebed in de maatschappij en behoort dan ook rekening te houden met maatschappelijke fenomenen. Ook de economische gevolgen en in het bijzonder de kostprijs van de verzekeringsfraude worden grondig belicht. De kern van het onderzoek is de juridische, diepgravende analyse van de verzekeringsfraude.

Daarbij heeft Daily Wuyts ervoor gekozen om zowel het burgerlijk recht als het strafrecht te onderzoeken. Op burgerrechtelijk vlak heeft hij een definitie vooropgesteld van verzekeringsfraude, aangezien deze nog niet voorhanden was. Voorts heeft hij de verzekeringsfraude chronologisch onderzocht, gaande van fraude in de precontractuele fase tot fraude tijdens en na het sluiten van het contract. De toepassing van het algemeen rechtsbeginsel *Fraus omnia corrumpit* loopt daarbij als rode draad doorheen de analyse. Daily Wuyts is daarbij nooit

over één nacht ijs gegaan. Hij heeft gewikt en gewogen en steeds weloverwogen oplossingen aangereikt. Ook het strafrechtelijk luik heeft hij onder de loep genomen. Het Belgisch strafrecht kent geen bijzonder fraudedelict, zodat moest worden nagegaan of de bestaande strafbaarstellingen een antwoord kunnen bieden op verzekeringsfraude.

Toch ook nog iets over het indrukwekkend aantal verwerkte bronnen. Elk vonnis of arrest, elke relevante publicatie ... Daily Wuyts heeft het allemaal verwerkt in dit proefschrift. Niet enkel het Belgische bronnenmateriaal oogt indrukwekkend, ook het rechtsvergelijkend onderzoek verdient alle lof. Op grond van de functionele methode werd het Nederlandse, Franse en Engelse recht systematisch onderzocht en werd, waar nodig, inspiratie gezocht in het buitenland.

Dit alles heeft Daily Wuyts neergepend in een zeer vlot geschreven doctoraat, dat hopelijk de weerklink zal krijgen dat het verdient. Door de chronologische aanpak van verzekeringsfraude worden bijzonder veel topics uit het verzekeringsrecht behandeld. Dit leidt ertoe dat niet alleen de in dit onderwerp geïnteresseerde lezers hun voordeel zullen doen met dit boek maar eenieder die te maken heeft met het verzekeringsrecht.

Kortom, dit proefschrift vormt een uitstekende, grondige analyse van het maatschappelijke en juridische probleem van verzekeringsfraude en zal zonder twijfel het standaardwerk ter zake worden.

Het was voor mij een bijzonder groot genoegen en plezier om promotor te zijn van Daily Wuyts. Het was steeds fijn samenwerken. Vooreerst op juridisch vlak: Daily Wuyts is intelligent en leergierig, twee kwaliteiten die bijdragen tot een uitstekend doctoraat. Hij wil elk juridisch probleem dat zijn pad kruist, zorgvuldig begrijpen en analyseren om zo een juridisch correcte en werkbare oplossing aan te reiken. Dat leidde tot boeiende juridische discussies. Maar ook op menselijk vlak: het samenwerken heeft geleid tot eindeloos veel gesprekken over de grote en kleine zaken des levens.

Britt Weyts
Universiteit Antwerpen

DANKWOORD

Dit boek is de handelseditie van het proefschrift dat ik op 18 september 2013 heb verdedigd aan de Universiteit Antwerpen. Bij de publicatie van dit boek wil ik graag een aantal personen bedanken.

Natuurlijk zijn er naast deze mensen nog anderen die elk op hun eigen manier hebben bijgedragen aan de totstandkoming van dit boek. Omdat het echter onmogelijk is om iedereen bij naam te vermelden, kan ik alleen maar hopen dat ik hen mijn appreciatie langs andere wegen en op andere momenten voldoende heb getoond.

Ik ben in de eerste plaats veel dank verschuldigd aan mijn promotor, prof. B. Weyts. Zowel op wetenschappelijk als op menselijk vlak heeft zij mij steeds gegidst door en behoed voor de vele risico's waarmee een doctoraatstraject bezaaid ligt. Met een kritisch-wetenschappelijke ingesteldheid bood zij mij steeds weer de nodige kansen en uitdagingen die nodig waren om mezelf verder te ontwikkelen. Haar voortdurende steun en niet-aflatend vertrouwen zijn een onontbeerlijke stimulans en houvast geweest gedurende heel mijn doctoraatsonderzoek. Kortom, voor mij was zij de ideale promotor.

Voorts wil ik ook de leden van de doctoraatscommissie, prof. J. Rozie, prof. L. Schuermans en prof. A. Van Oevelen bedanken voor hun nauwgezetheid, hun nuttige opmerkingen en hun bereidheid tot discussie over mijn onderzoek, zowel tijdens de jaarlijkse bijeenkomsten van de doctoraatscommissie als daarbuiten.

Ook naar de overige leden van de jury, prof. M. Hendrikse en prof. C. Van Schoubroeck, gaat mijn dank uit voor hun bereidheid om in de jury te zetelen en het grondig lezen van mijn proefschrift.

Ook prof. T. Vansweevelt verdient een woord van dank. Niet het minst voor zijn vertrouwen en om mij als student van zijn grondige studie destijds aan te bevelen bij mijn promotor, maar ook om mij 'te adopteren' in zijn groep talentvolle medewerkers (Christophe, Evelien, Nick, Nils, Sarah, Quinten en Dimitri), die ik natuurlijk ook wens te bedanken voor hun steun.

Ik heb steeds het privilege gehad om aan de Universiteit Antwerpen omringd te worden door collega's/vrienden die zorgden voor een stimulerende en vriendenschappelijk werkomgeving. In het bijzonder wil ik Y. Peeters, J. De Herdt, E. Nor-

din, A. Aydogan en prof. H. Swennen danken voor hun vriendschap en aanmoedigingen.

Tot slot heel veel dank aan mijn (groot)ouders, die mij steeds door dik en dun hebben gesteund, alsook aan mijn vrienden, Kristof en Chi-Chuen, die mij er ten tijd en stond op wezen dat er nog leven was naast het doctoraat. Mijn vriendin Kim dank ik voor haar onvoorwaardelijke toewijding en haar begrip.

Daily Wuyts

INHOUD

<i>Woord vooraf</i>	v
<i>Dankwoord</i>	vii

Inleiding	1
A. Situering en maatschappelijke relevantie van het onderwerp	1
B. Doel en opzet van het onderzoek	4
C. Onderzoeksmethode	6
D. Afbakening	9
E. Structuur	11

DEEL I

VERZEKERINGSFRAUDE IN MAATSCHAPPELIJK PERSPECTIEF

Hoofdstuk I. Verzekeringsfraude in historisch perspectief	17
--	----

Afdeling 1. Verzekeringsfraude: een fenomeen van alle tijden	17
§ 1. Verzekeren in de oudheid en de middeleeuwen?	17
§ 2. De groei van/naar het moderne verzekeringsrecht	19
§ 3. De initiële bestrijding van verzekeringsfraude in het licht van de goede trouw	24
Afdeling 2. Verzekeringsfraude sinds de nieuwste tijd	27
§ 1. De ontwikkeling(en) van het verzekeringsrecht sinds de nieuwste tijd	27
§ 2. De tanende maar immer aanwezige invloed van verzekerings- fraude op de regelgeving sinds het Ancien Regime	33
A. Van een tanende invloed op burgerrechtelijk vlak	35
B. ...naar een strafrechtelijke heropleving	38

Hoofdstuk II. Verzekeringsfraude in socio-economisch perspectief	43
---	----

Afdeling 1. De verzekering als pijler van de risicomaatschappij	43
§ 1. Het numerieke belang	44
§ 2. Het intrinsieke belang	45
§ 3. Het verstorende effect van fraude op de primaire verzekerings- functie	49

Afdeling 2. Verzekeringsfraude als economische hypotheek	53
§ 1. Economische begripsafbakening	53
A. Een moeilijk maar essentieel onderscheid: fraude en moral hazard	54
B. Fraude in economisch perspectief	56
§ 2. Omvang en kost van verzekeringsfraude	58
A. Kwantificeringsproblematiek	59
B. Een voorzichtige raming	60
C. De reactie van de verzekeringssector	62
1° Ondernemingsniveau	63
2° Maatregelen op sectorniveau	65
3° Informatie-uitwisseling via Datassur	68
4° Overheidsmaatregelen	80
D. Economische obstakels in de bestrijding van fraude	80
Hoofdstuk III. Verzekeringsfraude in psychologisch perspectief	87
Afdeling 1. De analyse en predictie van menselijk gedrag	88
Afdeling 2. De fraudekeuze	92
§ 1. Een lage opportunitetskost	93
§ 2. Lage (gepercipieerde) pak- en bestraffingskans	94
§ 3. De (on)bestaande (sociale) norm?	96
§ 4. Morele neutralisatie	99
§ 5. Naar een fraudeprofiel?	108
DEEL II	
EEN JURIDISCHE BENADERING VAN HET BEGRIP VERZEKERINGS-	
FRAUDE	
Hoofdstuk I. Fraude als juridisch concept	117
Afdeling 1. Fraude in het burgerlijk recht	119
§ 1. Het algemene rechtsbeginsel <i>fraus omnia corrumpit</i>	120
§ 2. Betekenis van het begrip <i>fraus</i>	124
§ 3. De rechtsgevolgen van burgerrechtelijke fraude: <i>omnia corrumpit</i>	129
§ 4. Een soortgelijke invulling in de onderzochte landen	131
Afdeling 2. Fraude in het verzekeringsrecht	133
§ 1. Verzekeringsfraude in de doctrine en de definitie van de voormalige Beroepsraad	136
A. Vage kerncriteria: een intentioneel en materieel element	138
B. Een grensoverschrijdende definitie	140
C. Het intentionele aspect: het behalen van een voordeel (voor zichzelf)?	141

§ 2. Definities van verzekeringsfraude in andere rechtsstelsels	146
A. Vergelijkingsopportunities	146
B. Verzekeringsfraude in de Nederlandse doctrine	148
C. Grote gelijkenissen en kleinere verschilpunten	150
§ 3. Het bestaan van <i>fraus</i> in een verzekeringsrechtelijke relatie: een noodzakelijke maar onvoldoende voorwaarde voor verzekeringsfraude	151
A. Artikel 8 WLVO als fraudetoepassing	152
B. De sanctie in het licht van de strafrechtparallel	159
C. De getroffen relatie is bepalend	162
§ 4. Een burgerrechtelijke definitie van verzekeringsfraude	164
A. Een ruime en flexibele definitie	164
B. Een abstracte toets aan de WLVO	168
C. De burgerrechtelijke sanctie(s) op verzekeringsfraude	176
1° Doorwerking van <i>fraus omnia corrumpit</i> ?	176
2° Basisdoelstelling	179
3° De invloed van het <i>uberrimae fidei</i> -karakter van de verzekeringsovereenkomst op het fraudegevolg	184
Hoofdstuk II. Verzekeringsfraude in het strafrecht	189
Afdeling 1. Geen bijzondere aandacht voor verzekeringsfraude in het Belgische en Franse strafrecht	192
§ 1. Oplichting	193
§ 2. Valsheid in geschriften, gebruik van valse stukken	201
§ 3. Overige strafrechtelijke instrumenten	213
§ 4. De invloed van de strafmaat	218
Afdeling 2. Fragmentaire aandacht voor verzekeringsfraude in het Nederlandse strafrecht	220
§ 1. In de marge: brandstichting en verduistering	222
§ 2. De kern: oplichting en valsheid in geschrift	225
§ 3. De bijzondere strafrechtelijke aandacht voor verzekeringsfraude	232
Afdeling 3. De bijzondere aandacht voor fraude in het <i>common law</i> - strafrecht	239
§ 1. Van een verzameling gedetailleerde oneerlijkheidsdelicten met een ruim toepassingsgebied	240
§ 2. ...naar een (te) ruim fraudedelict onder de <i>Fraud Act</i>	246
§ 3. <i>Insurance fraud</i> als autonoom delict in het Amerikaanse strafrecht	253
Afdeling 4. Heeft het Belgische strafrecht nood aan een bijzonder/ algemeen fraudedelict?	259

DEEL III

PRECONTRACTUELE VERZEKERINGSFRAUDE

Hoofdstuk I. Precontractuele informatieplichten	267
Afdeling 1. Het wilsgebrek bedrog en de precontractuele aansprakelijkheid .	270
§ 1. Dwaling en bedrog	271
§ 2. De precontractuele aansprakelijkheid	278
Afdeling 2. De verhouding tussen de bijzondere informatieplicht uit de WLVO en het gemene verbintenissenrecht	280
§ 1. <i>Lex specialis</i> t.o.v. de wilsgebreken	281
§ 2. Schadevergoeding wegens opzettelijke precontractuele informatiefouten	283
 Hoofdstuk II. Draagwijdte van de precontractuele informatieplicht in de WLVO	 291
Afdeling 1. De spontane mededelingsplicht	292
§ 1. Het initiatief	292
A. Alternatieve systemen	294
B. Invloed op het precontractuele fraudeconcept	298
§ 2. Duur van de mededelingsplicht	302
§ 3. Inhoudelijke draagwijdte	305
A. Toerekenbaarheid van kennis	306
B. Redelijkerwijs relevante informatie	307
C. Kennis van de verzekeraar	311
D. Genetische informatie	318
E. Moraliteitsfactoren	321
F. Onbetwistbaarheidsbedingen	327
§ 4. De vragenlijst	329
A. Invloed op de spontane mededelingsplicht	329
B. Onbeantwoorde vragen	337
C. Foutieve, onvolledige en tegenstrijdige antwoorden.	340
Afdeling 2. Frauduleuze schending van de spontane mededelingsplicht.	347
§ 1. Bewijslast	348
A. Wat?	348
B. Wie?	353
C. Hoe?	353
§ 2. Burgerrechtelijke gevolgen	363
A. Principes	363
1° Nietigheid	363
2° Procedurele aspecten	368

B. Combinatiepolissen	374
C. Tussenpersonen	383
D. Fraude door derden	391
Hoofdstuk III. De verzekering van een gerealiseerd risico	399
Hoofdstuk IV. Frauduleuze oververzekering	407
Afdeling 1. Het indemnitair beginsel	416
§ 1. Draagwijdte	416
§ 2. Toepassingsgebied	419
Afdeling 2. Oververzekering	423
§ 1. Oververzekering door overwaardering	424
§ 2. Oververzekering door samenloop	430
Afdeling 3. Frauduleuze oververzekering	436
§ 1. Kwade trouw	436
§ 2. Burgerrechtelijke gevolgen	441
Hoofdstuk V. Strafrechtelijke kwalificatie(s) van precontractuele verzekeringsfraude	449
Afdeling 1. Oplichting	449
Afdeling 2. Valsheid in geschriften, gebruik van valse stukken	457
Afdeling 3. Voordeelsontneming	462
 DEEL IV	
CONTRACTUELE VERZEKERINGSFRAUDE	
Hoofdstuk I. Risicoverzwareing	477
Afdeling 1. Spontane mededelingsplicht bij risicoverzwareing	480
§ 1. Het toepassingsgebied	481
§ 2. Inhoudelijke draagwijdte	485
Afdeling 2. Frauduleuze schending van artikel 26 WLVO	491
§ 1. Bewijslast	491
§ 2. Burgerrechtelijke gevolgen	492
§ 3. Strafrechtelijke gevolgen	497
Hoofdstuk II. Frauduleuze schadeaangifte	501
Afdeling 1. Draagwijdte van de aangifteplicht	502
Afdeling 2. Frauduleuze schending van de aangifteplicht	507
§ 1. Bewijs van aangiftefraude	507
§ 2. Burgerrechtelijke gevolgen	513

A. Dekkingsweigering	513
1° Principe	514
2° Toepassingsvoorwaarden	522
B. Opzeggingsmogelijkheden	526
C. Fraude door een andere belanghebbende	538
§ 3. Strafrechtelijke gevolgen	543
A. Oplichting	543
B. Valsheid in geschriften en gebruik van valse stukken	553
Afdeling 3. Wettelijke uitsluitingen op grond van gevaar voor collusie	558
§ 1. Artikel 4, § 1 WAM-wet	560
§ 2. Het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds	563
§ 3. Artikel 6, 2° en 6, 3° KB 12 januari 1984 BA- privéleven	568
§ 4. Evaluatie	570
Algemeen besluit	573
A. Probleemstelling en terugkoppeling naar de centrale onderzoeksvraag	573
B. Verzekeringsfraude als maatschappelijk probleem	574
C. De juridische draagwijdte van het begrip verzekeringsfraude	576
D. Precontractuele verzekeringsfraude	582
E. Contractuele verzekeringsfraude	593
<i>Bibliografie . . . . .</i>	<i>601</i>
<i>Trefwoordenregister . . . . .</i>	<i>635</i>